

ВИЗНАЧЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© 2017 ПРУНЕНКО Д. О.

УДК 336.4:658:69.003

Пруненко Д. О.

Визначення елементів інтелектуального капіталу будівельних підприємств

В умовах трансформаційних процесів зростає роль інтелектуального капіталу, який обумовлює процеси розвитку на будівельних підприємствах. На вітчизняних підприємствах спостерігається низький рівень використання інтелектуального капіталу, що негативно впливає на їх функціонування. Більш того, наведені процеси загострюються на будівельних підприємствах, які є одними із компаній, що обумовлюють розвиток держави. Мета статті – систематизація теоретико-методичних підходів до визначення елементів інтелектуального капіталу будівельних підприємств. У результаті дослідження визначено структурні елементи інтелектуального капіталу будівельних підприємств: людський капітал, інтелектуальна власність, організаційний і брендовий капітал, ринкові активи, інвестиційно-інноваційний та соціальний капітал, стейкхолдерні взаємовідносини, інформаційне забезпечення.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, будівельні підприємства, елементи інтелектуального капіталу будівельних підприємств, людський капітал, інтелектуальна власність, організаційний капітал, брендовий капітал, ринкові активи, інвестиційно-інноваційний капітал, соціальний капітал, стейкхолдерні взаємовідносини, інформаційне забезпечення.

Табл.: 1. Бібл.: 23.

Пруненко Дмитро Олександрович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри транспортних систем і логістики, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: kostia_mamonov@mail.ru

УДК 336.4:658:69.003

UDC 336.4:658:69.003

Пруненко Д. А. Определение элементов интеллектуального капитала строительных предприятий

В условиях трансформационных процессов возрастает роль интеллектуального капитала, который обуславливает процессы развития на строительных предприятиях. На отечественных предприятиях наблюдается низкий уровень интеллектуального капитала, негативно влияющий на их функционирование. Более того, представленные процессы обостряются на строительных предприятиях, которые являются одними из компаний, обуславливающих развитие государства. Цель статьи – систематизация теоретико-методических подходов к определению элементов интеллектуального капитала строительных предприятий. В результате исследования определены структурные элементы интеллектуального капитала строительных предприятий: человеческий капитал, интеллектуальная собственность, организационный и брендовый капиталы, рыночные активы, инвестиционно-инновационный и социальный капиталы, стейкхолдерные взаимоотношения, информационное обеспечение.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, строительные предприятия, элементы интеллектуального капитала строительных предприятий, человеческий капитал, интеллектуальная собственность, организационный капитал, брендовый капитал, рыночные активы, инвестиционно-инновационный капитал, социальный капитал, стейкхолдерные взаимоотношения, информационное обеспечение.

Табл.: 1. И 23.

Пруненко Дмитрий Александрович – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры транспортных систем и логистики, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: kostia_mamonov@mail.ru

Prunenکو D. O. Identification of Elements of Intellectual Capital of Construction Enterprises

Under conditions of transformational processes, the role of intellectual capital, which determines the development processes at construction enterprises, increases. At domestic enterprises there observed a low level of intellectual capital, which negatively affects their functioning. Moreover, the presented processes are exacerbated at construction enterprises, which are among the companies that determine the development of the state. The aim of the article is to systematize the theoretical and methodological approaches to identifying elements of intellectual capital of construction enterprises. As a result of the research, the structural elements of intellectual capital of construction enterprises are identified: human capital; intellectual property; organizational and branded equity; market assets; investment and innovation, and social capital; stakeholder relationships; information support.

Keywords: intellectual capital, construction enterprises, elements of intellectual capital of construction enterprises, human capital, intellectual property, organizational capital, brand equity, market assets, investment and innovation capital, social capital, stakeholder relationship, information support.

Табл.: 1. Bibl.: 23.

Prunenکو Dmytro O. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Transport Systems and Logistics, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: kostia_mamonov@mail.ru

Вступ. У сучасних глобалізованих економічних системах розвиток суб'єктів господарювання неможливий без застосування інтелектуального капіталу (ІК), який у структурі бізнесу розвинених економік займає від 60 % до 80 %. На вітчизняних підприємствах спостерігається низький рівень використання інтелектуального капіталу, що негативно впливає на їх функціонування. Більш того, наведені процеси загострюються на будівельних підприємствах (БП), які є одними із компаній, що обумовлюють розвиток держави. У таких умовах необхідно переосмислити підходи до визначення та структури інтелектуального капіталу будівельних підприємств.

В наявних наукових розробках відсутні єдині підходи до структури інтелектуального капіталу будівельних підприємств.

Напрямами формування та використання ІК, визначенням його структурних елементів займаються вітчизняні та зарубіжні вчені: Дж. Ахонен [1], Е. Брукінг [2], Т. Стюарт [3], А. Чухно [4], Л. Едвінссон [5] та ін.

Поряд із цим залишаються невирішеними питання щодо визначення елементів інтелектуального капіталу будівельних підприємств для розробки та реалізації обґрунтованих управлінських рішень.

Метою статті є систематизація теоретико-методичних підходів до визначення елементів інтелектуального капіталу будівельних підприємств.

Основні результати дослідження. У наукових розробках охарактеризовано структуру та визначено елементи інтелектуального капіталу будівельних підприємств. Ю. Юрченко, приділяючи основну увагу на управлінні інтелектуальним капіталом, виділяє такі його структурні елементи на БП:

- людський капітал;
- структурний;
- капітал взаємовідносин [6].

У контексті визначення структурних елементів інтелектуального капіталу будівельних підприємств заслуговує на увагу точка зору Є. Грицькова, який реалізував багаторівневий підхід до їх характеристики [7]. Він виділив два рівня формування елементів інтелектуального капіталу будівельних підприємств:

1 рівень:

- марочний капітал;
- брендовий;
- людський;
- організаційний;
- інноваційно-технологічний.

2 рівень:

- торгові марки та знаки, ліцензійні умови, франшизи;
- капітал бренду та корпоративна репутація;
- освітньо-культурні, кваліфікаційні та морально-етичні характеристики;
- система управління, організаційна структура, інформаційне забезпечення;
- інноваційні та технологічні проекти [7].

Подібний підхід реалізовано у роботі Ю. Тараруєва, який визначає структурні елементи інтелектуального капіталу будівельних підприємств, формуючи відповідні групи:

1 група: об'єкти промислової власності, авторські права, комп'ютерні програми, бази даних, селекційні досягнення, торгові марки, товарні знаки та активи, що мають документально-речову форму (франшизи, ліцензії);

2 група: активи, що створюють умови для забезпечення економічних і конкурентних переваг будівельних підприємств [8, с. 7].

О. Тарасевич у структурі інтелектуального капіталу будівельних підприємств виділяє: людський, структурний, організаційний, інноваційний, процесний, клієнтський капітали [9].

К. Мамонов як елемент інтелектуального капіталу будівельних підприємств виділяє капітал бренду, який включає такі структурні елементи:

1. Корпоративна репутація:

- 1.1. Якість корпоративного управління.
- 1.2. Фінансовий стан та платоспроможність будівельної компанії.
- 1.3. Маркетингова ефективність.
- 1.4. Соціальна відповідальність.
- 1.5. Екологічна відповідальність.
- 1.6. Якість будівельної продукції.
- 1.7. Частка будівельної компанії на ринку будівельних робіт.

- 1.8. Лідерські позиції на ринку.
- 1.9. Рівень будівельної компанії за участю на ринках.
- 1.10. Інвестиційна привабливість будівельної компанії.
- 1.11. Поведінка будівельної компанії.
- 1.12. Відношення споживачів до будівельної компанії.
- 1.13. Післяпродажне обслуговування споживачів.
- 1.14. Емоціональні відношення до будівельної компанії.
- 1.15. Рівень кваліфікації персоналу.
- 1.16. Рівень сприйняття змін.

2. Бренд:

- 2.1. Бренд будівельних корпоративних підприємств:
 - 2.1.1. Сприйняття бренду БП.
 - 2.1.2. Інтернаціональність бренду.
 - 2.1.3. Юридичний та інформаційний захист бренду.
 - 2.1.4. Сила бренду будівельного корпоративного підприємства.

2.1.5. Бізнес-досвід компанії забудовника.

2.1.6. Лояльність зацікавлених осіб до бренду будівельного корпоративного підприємства.

2.2. Бренд будівельних проектів:

2.2.1. Вартість 1 м² житлової площі будівельного проекту.

2.2.2. Місцезнаходження будівельного проекту.

2.2.3. Інфраструктурні показники будівельного проекту.

2.2.4. Архітектурні особливості будівельного проекту.

2.2.5. Матеріальні показники будівельного проекту.

2.2.6. Технологічні особливості будівельного проекту.

2.2.7. Споживче сприйняття бренду будівельного проекту [10, с. 108].

Узагальнюючи наявні теоретико-методологічні підходи, визначено, що у структуру інтелектуального капіталу будівельних підприємств включається людський капітал, структурними елементами якого є:

- знання, вміння, навички робітників;
- творчі та професійні здібності;
- моральні та культурні цінності;
- досвід роботи;
- можливості реалізації здібностей на будівельному підприємстві;
- рівень командної роботи;
- рівень кваліфікації;
- рівень компетентності робітників.

Інтелектуальна власність як елемент інтелектуального капіталу визначається рівнем використання комп'ютерних програм, патентами, винаходами, моделями, експериментальними зв'язками, ноу-хау.

Для забезпечення управління на будівельному підприємстві застосовується організаційний капітал. Він впливає на організаційну й управлінську структуру, формує внутрішні та зовнішні зв'язки. У цьому контексті особливого значення набуває корпоративна культура, визначення якої має різноаспектний характер. Зокрема, К. Голд визначає це поняття з позиції унікальних особливостей організації, які відрізняли її від інших [11]. Подібну точку зору поділяють Л. Еддрідж та А. Кромбі, які у корпоративній культурі виділяють комплекс унікальних норм, цінностей, переконань, поведінки, що визначають напрями функціонування підприємств [12].

На протигагу попередньому досліднику, Е. Жак, характеризуючи корпоративну культуру, фокусує увагу на усталених традиціях, мисленні, поведінці, які здійснюють або поділяють більшість робітників підприємства та формують єдиний колектив [13]. Подібна точка зору наведена у наукових розробках С. Мишона та П. Штерна [14].

У контексті визначення корпоративної культури заслуговує на увагу точка зору Х. Шварца, С. Девиса, які характеризують наведене поняття з позиції очікувань і переконань, що обумовлюють поведінку особистостей організації [15].

Отже, узагальнюючи вищенаведене, запропоновано визначення корпоративної культури як елемента інтелектуального капіталу, що являє собою комплекс унікальних норм, цінностей, переконань, напрямів поведінки, які трансформуються у матеріальні та нематеріальні цінності, формуючи єдине корпоративне мислення та командну роботу робітників для забезпечення розвитку будівельного підприємства.

Базуючись на науково-методологічних розробках, визначено елементом інтелектуального капіталу будівельних підприємств брендовий капітал, який складається із:

- торгової марки;
- брэнда будівельного підприємства;
- авторських прав;
- корпоративної репутації.

Структурним елементом інтелектуального капіталу будівельних підприємств є ринкові активи, які являють собою нематеріальні активи, що відносяться до ринкових операцій, та сукупність будівельних контрактів і угод.

Нематеріальні активи, що відносяться до ринкових операцій, складаються із:

- права користування природними ресурсами;
- права користування майном;

- інших нематеріальних активів (право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо) [16].

Будівельні контракти й угоди являють собою договір про будівництво і підрозділяються на:

- контракт із фіксованою ціною, у якому визначено фіксовану (тверду) ціну всього обсягу будівельних робіт або за одиницю будівельної продукції;
- контракт за ціною «витрати плюс», договір про будівництво, який передбачає ціну як суму фактичних витрат підрядника на виконання будівельного контракту та погодженого прибутку (у вигляді процента від витрат або фіксованої величини) [17].

На функціонування будівельних підприємств впливають інвестиційні процеси, що обумовлюють формування та виробництво інноваційного продукту. Інтелектуальний капітал як важливий елемент, що забезпечує функціонування та розвиток БП, створюється інвестиційно-інноваційним капіталом, який включає відповідні інвестиції й інновації.

Формування та використання інтелектуального капіталу будівельних підприємств здійснюється на виконання їх соціальних потреб, що свідчить про необхідність застосування соціального капіталу як важливого елемента ІК [7].

Інтелектуальний капітал будівельних підприємств має соціально-орієнтований характер, на що вказує К. Мамонов [18].

У дослідженні соціальний капітал розглядається як структурний елемент ІК будівельного підприємства і складається із:

- соціальних відносин БП із різними групами зацікавлених осіб;
- рівня соціальної відповідальності будівельних підприємств;
- формування та реалізація соціального захисту.

Слід зазначити, що на функціонування будівельних підприємств впливають напрями й особливості взаємодії між різними групами зацікавлених осіб (стейкхолдерів). Виходячи з цього, у роботі одним із елементів інтелектуального капіталу БП є стейкхолдерні взаємовідносини. У наукових розробках виділяють такі групи зацікавлених осіб, що взаємодіють із будівельними підприємствами і впливають на ІК (табл. 1).

Група авторів залежно від участі в інвестиційно-будівельному процесі виділяють такі групи стейкхолдерів:

Пряма участь:

- інвестори, девелопери, банківські установи;
- замовники;
- забудовники;
- підрядчики;
- проектувальники;

Непряма участь:

- учасники ринкової інфраструктури, які забезпечують функціонування інвестиційно-будівельної сфери (страхові, ріелторські, консалтингові, посередницькі організації);
- органи державного управління та наглядової служби;

Групи стейкхолдерів, що взаємодіють із будівельними підприємствами [10]

Групи стейкхолдерів	Стейкхолдери
Інвестори будівельних підприємств	акціонери, вітчизняні та закордонні інвестори
Управлінці різного рівня	власники компанії, топ-менеджери, керівники підрозділів, керівники відділів, керівники інших організаційних структур
Персонал будівельних підприємств	персонал, що забезпечує управління підприємством, виробничий персонал, маркетинговий персонал, персонал складського господарства, інший персонал, який бере участь у виробничо-господарській діяльності
Партнери будівельних підприємств	постачальники матеріальних цінностей, дилери, споживачі
Социз (соціальні групи)	громадські організації, недержавні фонди, правозахисники, органи громадського контролю, профспілкові організації, інші соціальні групи
Кредитні установи	банки, кредитні спілки, інші фінансові установи
Органи державного управління	центральні органи державного управління, регіональні органи державного управління, органи місцевого самоврядування, фіскальні органи, інші органи державного управління

- громадські організації;
- засоби масової інформації;
- споживачі будівельної продукції;
- власники прилеглих до будівництва територій;
- конкуренти [19; 20].

Слід зазначити, що на законодавчому рівні визначено повноваження саморегульованих організацій. Зокрема, у Законі України «Про архітектурну діяльність» визначено, що саморегульовані організації – це неприбуткові добровільні об'єднання фізичних та юридичних осіб за відповідним напрямом підприємницької чи професійної діяльності, які в установленому порядку набули відповідного статусу [21].

Отже, автором визначено такі групи стейкхолдерів, що взаємодіють у будівництві та впливають на структуру інтелектуального капіталу:

- управлінці різного рівня;
- власники будівельних підприємств;
- робітники БП;
- акціонери;
- внутрішні контролюючі органи;
- зовнішні контролюючі органи;
- кредитні та інші фінансові установи, девелопери;
- органи державного управління;
- місцеві органи управління;
- замовники та інвестори;
- забудовники та підрядники;
- проектувальники;
- постачальники товарно-матеріальних цінностей;
- громадські та саморегульовані організації, що функціонують у будівництві;
- організації та компанії, що забезпечують інформаційне забезпечення функціонування будівельних підприємств.

У роботі запропоновано як елемент інтелектуального капіталу застосовувати інформаційне забезпечення.

У контексті визначення інформаційної складової ІК заслугоує на увагу точка зору О. Кеңдюхова, який фокусує увагу на застосуванні інформаційних технологій і баз даних [22].

О. Дикань вказує на необхідність визначення інформаційної складової у структурі інтелектуального капіталу [23, с. 276].

Враховуючи наукові положення зазначених авторів і визначаючи значення інформаційного капіталу для формування та використання ІК на будівельних підприємствах, зазначимо його складові:

- інформаційні корпоративні системи;
- економічна інформація;
- системи інформаційної безпеки;
- засоби корпоративних комунікацій та зв'язку;
- технічна інформація;
- проектно-кошторисна документація.

Висновок. Узагальнюючи наявні теоретичні положення, у роботі визначено структурні елементи інтелектуального капіталу будівельних підприємств: людський капітал, інтелектуальна власність, організаційний і брендовий капітали, ринкові активи, інвестиційно-інноваційний та соціальний капітали, стейкхолдерні взаємовідносини, інформаційне забезпечення. Характеризуючи наведені структурні елементи, визначено:

- людський капітал складається із знань, вмінь, навичок, творчих і професійних здібностей, моральних і культурних цінностей, досвіду роботи, можливостей реалізації здібностей на будівельному підприємстві, рівня командної роботи, кваліфікації і компетентності персоналу;
- інтелектуальна власність: рівень використання комп'ютерних програми, патенти, винаходи, моделі, експериментальні зв'язки, ноу-хау;
- організаційний капітал: організаційна й управлінська структура, корпоративна культура, зовнішні та внутрішні зв'язки;
- брендовий капітал: торгова марка, бренд будівельного підприємства, авторські права, корпоративна репутація;
- ринкові активи: нематеріальні активи, що відносяться до ринкових операцій, будівельні контракти й угоди;

- інвестиційно-інноваційний капітал: інвестиції, інновації, які спрямовуються на формування та реалізацію інтелектуального капіталу для забезпечення розвитку будівельних підприємств;
- соціальний капітал: рівень соціальної відповідальності будівельних підприємств, формування та реалізація соціального захисту;
- стейкхолдерні взаємовідносини: групи стейкхолдерів (зацікавлених осіб), які взаємодіють із БП: управлінці різного рівня; власники будівельних підприємств; робітники БП; акціонери; внутрішні контролюючі органи; зовнішні контролюючі органи; кредитні й інші фінансові установи, девелопери; органи державного управління; місцеві органи управління; замовники; інвестори; забудовники; підрядники; проектувальники; постачальники товарно-матеріальних цінностей; громадські та саморегульовані організації, що функціонують у будівництві; організації та компанії, що забезпечують інформаційне забезпечення функціонування будівельних підприємств;
- інформаційне забезпечення: інформаційні корпоративні системи, економічна інформація, системи інформаційної безпеки, засоби корпоративних комунікацій і зв'язку, технічна інформація, проектно-кошторисна документація.

Отже, у результаті дослідження систематизовано теоретико-методичні підходи до структури інтелектуального капіталу, виділено його елементи на будівельних підприємствах для розробки та реалізації стратегії управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ahonen G. Generative and Commercially Exploitable Intangible Assets // *Classification of Intangibles*/eds. J. Grojer, H. Stolowy. Groupe HEC: Jouy-en-Josas, 2000. P. 206–213.
2. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал: ключ к успеху в новом тысячелетии. СПб.: Питер, 2001. 287 с.
3. Stewart T. A. Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations. N. Y.: Doubleday, 1997. 67 p.
4. Чухно А. Интеллектуальный капитал: суть, формы та закономірності розвитку. *Економіка України*. 2002. № 11–12. С. 48–55.
5. Edvinsson L. Developing Intellectual Capital at Skandia. *Long Range Planning*. 1997. Vol. 30. No. 3. P. 366–373.
6. Юрченко Ю. Управління інтелектуальним капіталом будівельних підприємств в умовах інноваційного розвитку: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Київ, 2012. URL: <http://mydisser.com/ua/catalog/view/45/769/13731.html>
7. Грицьков Є. В. Організаційно-економічне забезпечення управління інтелектуальним капіталом на будівельних підприємствах: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Харків, 2016. 248 с.
8. Тараруєв Ю. О. Удосконалення механізму оцінки інтелектуальних активів будівельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Харків, 2008. 21 с.
9. Тарасевич Е. А. Разработка концепции диагностирования интеллектуального капитала строительной организации как условия обеспечения ее конкурентоспособности: дис. ... кан. екон. наук: 08.00.05. СПб., 2009. URL: <http://www.disserscat.com/content/razrabotka-kontseptsii-diagnostirovaniya-intellektualnogo-kapitala-stroitelnoi-organizatsii->
10. Мамонов К. А. Стейкхолдерна стратегія вартісно-орієнтованого управління капіталом бренду будівельних корпоративних підприємств: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04. Харків, 2012. 557 с.
11. Gold K. Managing for Success: A comparison of the private and public sectors. *Public Administration Review*. 1982. Nov.-Dec. P. 568–575.
12. Eldridge J., Crombie A. A sociology of organization. London: Allen & Unwin, 1974. 218 p.
13. Jaques E. The changing culture of a factory. N. Y.: Dryden Press, 1952. 251 p.
14. Michon C., Stern P. La dynamisation sociale. Paris: Ed. D'organisation, 1985. 115 p.
15. Schwartz H., Davis S. Matching corporate culture and business strategy. *Organizational dynamics*. 1981. Summer. P. 30–48.
16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.1998 № 1706 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
17. Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти»: Наказ Мінфіну України від 28.04.2001 № 205 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0433-01>
18. Мамонов К. А., Пруненко Д. О., Грицьків Є. В. Теоретико-методичні підходи щодо оцінювання інтелектуального капіталу будівельних підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2014. № 797. С. 391–395.
19. Селина В. П. Теория реальных опционов и управления финансовыми рисками девелоперских проектов: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.10. М., 2014. 178 с.
20. Азарова І. Б. Ціннісно-орієнтований підхід в управлінні інвестиційно-будівельними проектами житлового будівництва: дис. ... канд. техн. наук: 05.13.22. Одеса, 2015. 146 с.
21. Про архітектурну діяльність: Закон України від 20.05.1999 № 687-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/687-14>
22. Кендюхов О. В. Інтелектуальний капітал підприємства: методологія формування механізму управління: монографія. Донецьк: ДонУЕП, 2006. 307 с.
23. Дикань О. В. Теоретико-методологічні аспекти забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств залізничного транспорту: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04. Харків, 2016. 478 с.

REFERENCES

- Ahonen, G. «Generative and Commercially Exploitable Intangible Assets» In *Classification of Intangibles*, 206-213. Groupe HEC: Jouy-en-Josas, 2000.
- Azarova, I. B. «Tsinnisno-orientovanyi pidkhid v upravlinni investytsiino-budivelnymy proektamy zhytlovoho budivnytstva» [Value-oriented approach in the management of investment and construction projects of housing construction]: *dys. ... kand. tekhn. nauk: 05.13.22*, 2015.

- Bruking, E. *Intelektualny kapital: klyuch k uspekhu v novom tysyacheletii* [Intellectual capital: the key to success in the new millennium]. St. Petersburg: Piter, 2001.
- Chukhno, A. «Intelektualnyi kapital: sutnist, formy ta zekonomirnosti rozvytku» [Intellectual capital: essence, forms and patterns of development]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 11-12 (2002): 48-55.
- Dykan, O. V. «Teoretyko-metodolohichni aspekty zabezpechennia konkurentospromozhnosti promyslovykh pidpriemstv zaliznychnoho transportu» [Theoretical and methodological aspects of ensuring the competitiveness of industrial enterprises of railway transport]. *dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.04*, 2016.
- Eldridge, J., and Crombie, A. *A sociology of organization* London: Allen & Unwin, 1974.
- Edvinsson, L. «Developing Intellectual Capital at Skandia» *Long Range Planning* vol. 30, no. 3 (1997): 366-373.
- Gold, K. «Managing for Success: A comparison of the private and public sectors» *Public Administration Review*, Nov.-Dec. (1982): 568-575.
- Hrytskov, Ye. V. «Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia upravlinnia intelektualnym kapitalom na budivelnykh pidpriemstvakh» [Organizational and economic provision of intellectual capital management at construction enterprises]: *dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2016.
- Jaques, E. *The changing culture of a factory* New York: Dryden Press, 1952.
- Kendiukhov, O. V. *Intelektualnyi kapital pidpriemstva: metodolohiia formuvannia mekhanizmu upravlinnia* [Intellectual capital of the enterprise: the methodology of forming a management mechanism]. Donetsk: DonUEP, 2006.
- [Legal Act of Ukraine] (1998). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
- [Legal Act of Ukraine] (2001). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0433-01>
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/687-14>
- Mamonov, K. A. «Steikkholderna stratehiia vartisno-orientovanoho upravlinnia kapitalom brendu budivelnykh korporatyvnykh pidpriemstv» [Stealth strategy of value-oriented capital management of the brand of construction corporate enterprises]. *dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.04*, 2012.
- Mamonov, K. A., Prunenko, D. O., and Hrytskiv, Ye. V. «Teoretyko-metodychni pidkhody shchodo otsiniuvannia intelektualnoho kapitalu budivelnykh» [Theoretical and methodological approaches to the estimation of intellectual capital of construction enterprises]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, no. 797 (2014): 391-395.
- Michon, C., and Stern, P. *La dynamisation sociale* Paris: Ed. D'organisation, 1985.
- Selina, V. P. «Teoriya realnykh optsonov i upravleniya finansovymi riskami developerskikh proektov» [The theory of real options and management of financial risks of development projects]: *dis. ... kand. ekon. nauk: 08.00.10*, 2014.
- Stewart, T. A. *Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations* New York: Doubleday, 1997.
- Schwartz, H., and Davis, S. «Matching corporate culture and business strategy» *Organizational dynamics*, Summer (1981): 30-48.
- Tararuiev, Yu. O. «Udoskonalennia mekhanizmu otsinky intelektualnykh aktyviv budivelnykh pidpriemstv» [Improvement of the mechanism of evaluation of intellectual property of construction enterprises]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2008.
- Tarasevich, E. A. «Razrabotka kontseptsii diagnostirovaniya intelektualnogo kapitala stroitelnoy organizatsii kak usloviya obespecheniya yee konkurentospobnosti» [Development of the concept of diagnosing the intellectual capital of a construction organization as a condition for ensuring its competitiveness]. <http://www.dissercat.com/content/razrabotka-kontseptsii-diagnostirovaniya-intelektualnogo-kapitala-stroitelnoi-organizatsii>
- Yurchenko, Yu. «Upravlinnia intelektualnym kapitalom budivelnykh pidpriemstv v umovakh innovatsiinoho rozvytku» [Management of intellectual capital of construction enterprises in conditions of innovative development]. <http://mydisser.com/ua/catalog/view/45/769/13731.html>